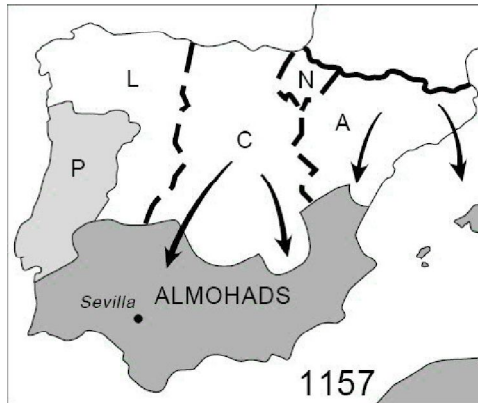

R' AVRAHAM IBN EZRA (1092-1167)

POET, COMMENTATOR, REVOLUTIONARY

בית כנסת הנשיא

A] HISTORICAL CONTEXT - SPAIN

The Christian 'Reconquista'

- 711 Spain conquered by Arab Moslems.
- c.1000 Moslem rule of Spain split into several separate domains and weakened. Christian forces in N. Spain began the 'Reconquista' - the reconquering of Spain.
- 1086 Moslem rulers of Andalusia in S. Spain call on the Almoravides, a tribe of Berbers in N. Africa, to come up to Spain to strengthen Islamic control. Large bribes persuade the new Almoravide regime to be good to the Jews.
- 1140 The Almohads - a fanatical Islamic sect - sweep from Africa into Spain, forcing Jews to convert or die. Many Jewish communities are destroyed; Jews are forced to flee. Many are killed, some convert.
- 1150-1212 Almohads are gradually squeezed from Spain by Christian reconquest from the North

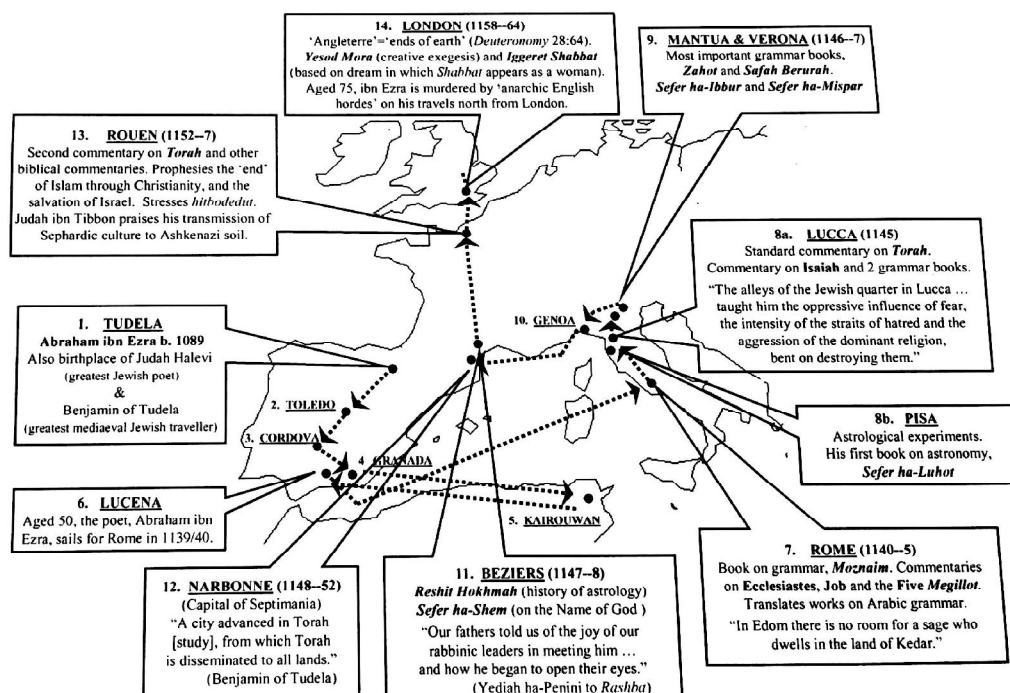
B] BIOGRAPHY

- 1089 Born Tudela, Spain into a famous Spanish family¹. Raised in Cordoba, which was then under Muslim rule.
- c1105 Studied under the students of the Ri Migash, receiving a traditional Spanish Jewish education - philosophy, mathematics, astronomy, astrology, Hebrew and poetry. He was also a physician.
Married and had 5 sons. 4 died in childhood. His wife also died very young. Some say his wife was the daughter of R. Yehudah Halevi. He certainly knew RYH'L well and travelled with him. His surviving son, Yitzchak, was forced to convert to Islam and then returned to Judaism only to die shortly thereafter, leaving the Ibn Ezra broken-hearted.
- 1109 Travelled extensively in Christian and Moslem Spain and N. Africa.
- 1115 Tudela was taken over by the Christian Reconquista.
- 1120/30s Wrote most of his poetry.
- 1140 Almohads invaded Spain - forced to flee to Italy where the Jews lived in relative peace under official Papal protection.
- 1140 Lived in Rome and started writing his perush on Kohelet and Iyov, together with works on Hebrew grammar.
- 1140s Finished his commentary on the 5 Megillot. Later left Rome, partially forced out by the Jewish community for his controversial views on Chazal².
- 1145 Moved to Lucca, Mantua and Verona in Italy. Wrote Sefer HaYesod. Begins to write Commentary on the Torah and Nach.
- 1147 Moved to Narbonne and then Béziers, Provence.
- 1146-49 Second Crusade in France affects Ibn Ezra. Many Jewish communities destroyed.
- 1152 Moved to Rouen then Dreux, North France for a few years. Friendship with Rabbeinu Tam and possibly Rashbam.
Became very sick and took a vow to write a second commentary on the Torah if God restored his health. He wrote it over the next 6 years. We only have Shemot and fragments of Bereishit.
- 1158 Moved to London and then Oxford, England. Wrote Yesod Mora and Iggeret HaShabbat.
- 1167 Died aged 75, killed by a mob on the road North of London heading towards an unknown destination. The location of his grave is unknown - theories range from London, Calahorra in Spain, Rome and the Galil

1. Do not confuse R. Avraham Ibn Ezra with R. Moshe ibn Ezra (1070-1140) (probably not related), student of the Rif. R' Moshe was a talmudist and poet and composed many of the Selichot. He also wrote the philosophical work Arugat Habosem discussing God's relationship with the universe, man and the Jewish people.

2. His poetry speaks of him having garbage dumped on him as he left! As he later said 'in Edom there is no room for a sage who dwells in the land of Kedar'.

The travels of Abraham ibn Ezra: an intellectual journey (1089–1164)

3

1. .... והנה בים אוקינוס יבא חשך עב, שלא יוכל אדם להפריש בין יום ובין לילה, ויעמוד זה לפעמים חמשה ימים. ואני הייתי שם פעמים רבות

אבן עזרא שמות יכא

In his commentary on the plague of darkness, the Ibn Ezra talks of the thick fog that he saw rolling in from the Atlantic

C] MAIN WORKS

Ibn Ezra is said to have written over 100 works, including the following:-

(a) Grammar

- *Sefer Moznayim*, *Sefer Tzachut*, *Sefer Yeter*, *Yesodei Dikduk* developing the grammatical approach of R. Yehudah Ibn Chayug.
- Translated into Hebrew the works of Ibn Chayug.
- *Safah Berura*
- *Sfat Yeter* - in defence of R. Saadia Gaon against criticisms of Donash ibn Laprat.

(b) Commentary on Nach

- Commentary on books of the Tanach. Now a standard inclusion in Mikraot Gedolot.

(c) Commentary on Torah (*Sefer Hayashar*)

- Written 1153-1164; includes a long and short commentary on Shemot. The perush insists on pshat which accords with the rules of Hebrew grammar and adopts a rational approach. It is written in a difficult, terse style.

Over 70 super-commentaries have been written on this perush. The best known included *Avi Ezri* by R. Shlomo Hakohen of Posen (1802) and *Mechokekei Yehudah* of R. Yehudah Leib Krinsky (1905).

(d) Philosophy

- *Yesod Morah* on the Mitzvot

(e) Mathematics

- *Yesod Mispar* - on numerology
- *Sefer Ha-Echad* - on the properties of the numbers 1 to 9; an early analysis of the use of the decimal numbering system, the inclusion of '0' as a number and decimal number placement.

(f)Astronomy

- *Luchot* - astronomical tables. The Abenezra Moon crater is named after him!
- *Sefer Haibbur* - on the Hebrew calendar
- *Kli Henechoshet* - on the astrolabe: 36 chapters including:- use of the astrolabe in computing the length of day and night, the diurnal and nocturnal uneven hours, the elliptical longitude and latitude position of the Sun and the planets, the culminating degree, computing the height of any tall or short or deep object, and much more.

(g)Chronology

- *Shalosh She'elot* - in answer to three chronological questions of David Narboni

(h)Astrology

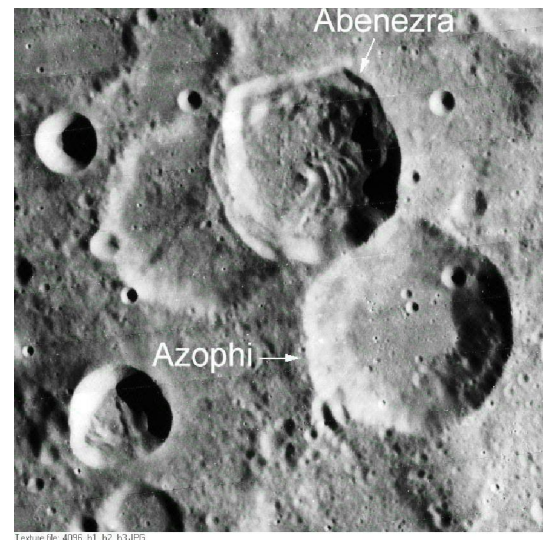
- *Reishit Chochma* - introduction to astrology
- *Sefer Hata'amim* - overview of Arabic astrology
- *Sefer HaMoladot*
- *Sefer HaMeorot*
- *Sefer Hamivharim*
- *Sefer HaOlam* - mathematical formulae on the planetary conjunctions
- *Mishpetai Hanolad* - on horoscopic predictions for the new-born
- Translations of a number works by the 9C Jewish astrologer, Mashallah

(i)Mysticism

- *Sefer Hashem* on the Names of God

(j)Other

- *Iggeret HaShabbat* - on Shabbat

The Abenezra Moon Crater**D] IBN EZRA - POET**

Ibn Ezra wrote hundreds of poems. Many were religious. He wrote the Shabbat zemirot: *Ki Eshmerat Shabbat* and *Tza'amah Nafshi*. But he also wrote secular poems on many issues, many satirical and witty. He wrote about the excitement of playing chess and annoyance of houseflies!

2. Bli Mazal

*The Heavenly spheres and constellations
Strayed from the path when I was born
If my business were in candles
The sun would not set until I died
However I struggle, I cannot succeed
For my stars have ruined me
If I dealt in shrouds
No one would die as long as I lived!*

3. Aha! Yarad al Sefarad Ra Min Hashamayim (on the Almohad destruction of 1140)

<i>My heart is burning within me</i>	חס לבי בתוך קרבי
<i>For my soul which has been wronged</i>	על נפשי אשר עוטה
<i>And from its land, its desired place,</i>	ומארצה, מחוז חפצה
<i>Has been exiled to an impure land</i>	לארץ טמאה גלתה

4. **Ashkim LeBeit HaSar**

**When I go for my wage in the morning
They tell me "he's already left"
And then when I come in the evening
They tell me "he's just gone to rest"
He is either just starting a journey
Or laying back down in his bed
Woe to the man who is poor
With bad fortune over his head*

אשכים לבית השר
אומרים "כבר רכב"
אבוא לעת ערב
אומרים "כבר שכב"
או יעלה מרכב
או יעלה משכב
אוייה לאיש עני
נולד בלי כוכב

*my loose translation to capture the spirit

E] IBN EZRA - CLASSIC COMMENTATOR

5. ועם רבי אברהם בן עזרא. תהיה לנו תוכחת מגולה ואהבה מסותרת

רמב"ן הקדמה לתורה

Ramban quotes Ibn Ezra hundreds of times in his Torah commentary, thus elevating him to the highest league of mefarshim. Although Ramban declares at the outset that he will oppose Ibn Ezra, this will be out of love

6. 'not to pay attention or divert your mind on commentaries, treatises and books other than those on Ibn Ezra, which alone are meaningful and profitable to all who study them with intelligence, understanding and deep insight'

Maimonides letter to his son⁴

E1] PSHAT & DRASH

7. .... ואם דלק במקומות אחרי מדרשים, ידענו כי יותר ממנו ידע השרשים, רק חפץ להוסיף טעמים אחרים, כי פשוטו יבינוהו אפילו הבערים, ... ובעבור הדרש דרך הפשט איננה סרה, **כי שבעים פנים לתורה**, רק בתורות ובמשפטים ובחקים, אם מצאנו שני טעמים לפסוקים, והטעם האחד כדברי המעתיקים, שהיו כולם צדיקים, נשען על אמתם בלי ספק בידים חזקים. וחלילה חלילה מלהתערב עם הצדוקים, האומרים כי העתקתם מכחשת הכתוב, והדקדוקים. רק קדמונינו היו אמת, וכל דבריהם אמת וד' אלהים אמת ינחה את עבדו בדרך אמת

אבן עזרא הקדמה לתורה

Ibn Ezra set out to write a pshat-based commentary⁵. He introduced a more rigorous understanding of Hebrew grammar than that often adopted by the the Ashkenazi commentators and also criticized their lack of skills in Arabic and thus lack of access to much post-talmudic literature of the time. He also wrote in Hebrew rather than Arabic, opening up his ideas to the whole Jewish world. At the same time he recognized the value of Drash and פנים לתורה 70

8. (יא) **שם האחד** - אמר הגאון⁶ כי פישון יאור מצרים ..... ואין ראיה על פישון שהוא היאור, רק שתרגם החוילה כפי צרכו, כי אין לו קבלה. וכן עשה במשפחות, ובמדינות ובחיות ובעופות ובאבנים. אולי בחלום ראם. וכבר טעה במקצתם כאשר אפרש במקומו. א"כ לא נשען על חלומותיו, אולי עשה כן לכבוד השם, בעבור שתרגם התורה בלשון ישמעאל ובכתיבתם, שלא יאמרו כי יש בתורה מצות לא ידענום. והזכיר הזהב בעבור כבוד הנחר היוצא מהגן:

אבן עזרא בראשית ב"א

Ibn Ezra did not hold back in his criticism of pshatim that he did not accept. Here he accused Rav Saadia Gaon of dreaming up some of his commentary in order to defend Torah against the criticism of the Arab scholars

4. Stitskin, *Letters of Maimonides* p156. There is some debate as to the authenticity of these statements, although they are quoted by later mefarshim - see below. The Rambam makes almost no mention of Ibn Ezra in his writings and certainly gives no indication that he was a significant influence on his thinking. See Isadore Twersky, *Did R. Abraham ibn Ezra Influence Maimonides*. There is a legend about the Ibn Ezra meeting the Rambam in Egypt when he was a doctor. This seems very unlikely to be true given that the Rambam arrived in Egypt after the Ibn Ezra left, and only in fact became a doctor far later.

5. This does not mean that he limited his explanations to the literal meaning of the text. In fact, Ibn Ezra is also open to philosophical, astrological and mystical approaches to the Torah. For example he explains the 10 Commandments as being parallel to the movement of the planets around the Solar System. He also understood that the Ephod of the Cohen Gadol was an astrological instrument! He explains that Reuven literally had sexual relations with Bilhah, yet insists that David did not commit adultery with Batsheva.

6. Rav Saadia Gaon

E2] THE KARAITES

In Ibn Ezra's time, the Karaite center had moved from Jerusalem, where it flourished from 950-1100. Jerusalem was destroyed by the Crusaders during the First Crusade in 1099. The Karaite centers then moved to Constantinople and, increasingly, Spain. Ibn Ezra often quotes Karaite commentators, usually to dispute and discredit their interpretations of Torah. He calls them "intellectually deficient" (חסורי דעת), "mindless" (חסורי לב) amongst other criticisms.

9. ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך-מלך לבני ישראל

בראשית לו:לא

10. ואלה המלכים י"א כי דרך נבואה נכתבה זאת הפרשה. ויחזקי אמר בספרו, כי זימי יהושפט נכתבה זאת הפרשה, ופירש הדורות כרלונו. הכי קרא שמו יחזק, כל השומע יחזק לו, כי אמר כי הדד הוא הדד האדומי, ואמר כי מביטאל אחות תחפנחם. וחלילה חלילה שהדבר כמו שדבר על ימי יהושפט, וספרו ראוי להשרף ....

פי' אבן עזרא שם

Ibn Ezra ridicules a Karaite commentator, Yitzchaki⁷, for suggesting that pesukim were added to the Torah in the time of Yehoshafat. This is of particular interest given Ibn Ezra's own views on the possibility of later additions to the Chumash

11. וְכִי־יִנָּחַץ שׁוּר־אִישׁ אֶת־שׁוּר־רֵעֵהוּ ..... (אבן עזרא - אמר בן זוטא, כי 'רעכו' - תואר לשור. ולא ראה כי 'שור-איש' סמוך הוא, וכן הוא 'שור רעכו'. ואין לשור ריע רק בן זוטא לדור!)

שמות כא:לה

Ibn Ezra's sharp wit is aimed here at the Karaite Ben Zuta

E3] DEFENDER OF CHAZAL

12.

הדרך החמישית, יסוד פירושי עליה אשית. לבאר כל כתוב כמשפטו, ודקדוקו ופשוטו, רק במצות ובחקים אסמך על קדמוניו, וכפי דבריהם אתקן דקדוק לשוניו. וחלילה לי מחטוא לקוני, לשלוח יד לשוני, נגד הרבים ונכבדים בחכמתם ומעשיהם, מכל חכמי הדורות הבאים אחריהם, כי כל חוטאם חומס נפשו, והיוצא מדבריהם החוצה דמו בראשו. והוא יבדל מקהל הגולה³⁶, וירד חי שאולה³⁷. רק בכתוב שאין שם מצוה. אזכור הפירושים הנכונים, שהם לראשונים או לאחרונים. ומהשם לבדו אירא, ולא אשא פנים בתורה. ואזכור בתחילה בכל פרשה, דקדוק כל מלה שיש בה קשה, ואחרי כן

הקדמת האבן עזרא לחומש - שיטה אחרת

In his introduction to his Second Commentary (Shita Acheret) Ibn Ezra makes his position very clear. He will NOT argue with Chazal on any issue - halachic or aggadic - for which he understands there to be a 'kabbala' - a received tradition. But on issues which he believes to be derived from the verses, he will not show any favoritism and will disagree if he thinks that the wording requires such an explanation⁸

13. וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וּלְזָכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ .... יש חולקין על אבותינו הקדושים, שאמר כי לאות ולזכרון, על דרך (משלי א:ט) פִּי לְוִיתָ מִן הַסֵּף לְרֹאשֶׁךָ .... גם וקשרתם לאות על ידך (דברים ו:ח) כמו קָשַׁרְתָּם עַל (לוח) לְבָבְךָ תִּמְדָּ (משלי ו:כא). גם וכתבתם על מזוזות ביתך (דברים ו:ט), כמו פָּתַחְתָּם עַל־[לוח] לְבָבְךָ (משלי ג:ג). ומהו שיביא לאות ולזכרון, שיביא שגור צפיק, כי ציד חזקה הוליאך ה' ממלרים. ואין זה דרך נכונה, כי בתחלת הספר כתוב משלי שלמה, והנה כל מה שהזכיר הוא דרך משל, ואין כתוב בתורה שהוא דרך משל חלילה! רק הוא כמשמעו, על כן לא נוילאנו מיד פשוטו

אבן עזרא שמות יג:ט

Ibn Ezra is very unhappy with 'non-literal' understandings of the pesukim which go against halachic interpretations of Chazal. Here, on the issue of the tefillin, his target is actually the Rashbam!

7. It is not clear who Yitzchaki is. A likely candidate is Yitzchak Abu Ibrahim Ibn Yashush, also known as 'Hayashush Ha-Sefaradi' - 10/11C, Toledo, Spain

8. It is important to appreciate that Ibn Ezra takes the position that the halachic system was received as a tradition from Sinai and was not derived through a process of 'drash' from the verses. This is in contradistinction to the view of the Rambam that, in addition to material received at Sinai, much of the halachic system of Torah law was derived by Chazal directly from the verses through midrash halacha. Thus Ibn Ezra is able to draw a clear line between 'kabbala' and textual interpretation/pshat; a line which will be less clear to other mefarshim. For a detailed analysis of this foundational disagreement as to the nature and process of midrash halacha and how it has been understood over the ages, see *How Do We Know This*, Jay M. Harris, SUNY 1995.

14. לאות על ידך - לפי עומק פשוטו יהיה לך לזכרון תמיד כאילו כתוב על ידך. כעין (שיר השירים ח:ו) שִׁמְנֵי כְּחוֹתֶם עַל-לִבְּךָ

רשב"ם שמות יג:ט

Rashbam understands the 'deep peshat' of the verse in a symbolic way - the verses in the tefillin are to be in our minds as if they were written on our hands

15. ויהי ערב ויהי בקר - אין כתיב כאן 'ויהי לילה ויהי יום' אלא ויהי ערב - שהעריב יום ראשון ושיקע האור - ויהי זוקר - זוקרו של לילה - שעלה עמוד השחר. הרי הושלם יום א' .... ואח"כ התחיל יום שני.... ולא צא הכתוב לומר שהערב והזקק יום אחד הם ....

רשב"ם בראשית א:ה

The Rashbam understands that pshat in the verse here is that the first day of creation ended at sunrise. He does not feel obligated to follow the position of Chazal - that the night preceded the day and the day ends at sunset

16. ויאמר משה אכלהו היום פי' שבת היום לה' היום לא תמצאנהו ב'שבת: יאמר רבים חכרי אמונה שהתבשרו זעזור זה הפסוק ואמרו כי חייב אדם לשמור יום השבת והלילה הצא אחריו כי משה אמר כי שבת היום לה', ולא הלילה שעבר ..... ופירושו ויהי ערב ויהי זקק כרנוס - כי יום ראשון לא השלים עד זקק יום שני. ולא דברו נכונה!

אבן עזרא שמות טז:ה

Another famous polemic of the Ibn Ezra followed .....

17. ויהי בשנת ארבעת אלפים ותשע מאות ותשע עשרה שנה בחצי הלילה בליל השבת בארבעה עשר לחדש טבת ואני אברהם ספרדי אבן עזרא הייתי בעיר אחת מערי האי הנקרא קצה הארץ, שהוא בגבול השביעי מגבולות הארץ הנושבת. ואני הייתי ישן ושנתי ערבה לי, ואראה בחלום והנה עומד לנגדי כמראה גבר ובידו אגרת חתומה, ויען ויאמר אלי קח זאת האגרת ששלחה אליך השבת. .... ואשאל את העומד לנגדי מה פשעי מה חטאתי? כי מהיום שידעתי השם הנכבד אשר בראנו, ולמדתי מצותיו, לעולם אהבתי את השבת, ובטרם בואה הייתי יוצא לקראתה בכל לב, גם הייתי בצאתה משלח אותה בשמחה ובשירים, ומי בכל עבדיה כמוני נאמן? ומדוע שלחה אלי זאת האגרת? והיא זאת:

אני שבת, עטרת דת יקרים	רביעית בעשרת הדברים
ובין השם ובין בניו אני אות	ברית עולם לכל דורים ודורים
ובי כל מעשיו כלה אלהים	וכן כתוב בראשית הספרים
ולא ירד ביום שבת אזי מן	למען אהיה מופת לדורים
אני ענן לחיים על אדמה	ומרגוע לעם שכני קברים
אני חדות זכרים גם נקבות	וששים בי זקנים גם נערים
ולא יתאבלו בי האבלים	ובי לא יספדו על מות ישרים
והשקט ימצאו עבד ואמה	והגרים אשר הם בשערים
ינוחון כל בהמות הם ביד איש	כסוסים כחמורים כשורים
בכל יום ימצאו שערי תבונה	ביומי נפתחו מאה שערים
מכבד מעשות דרך,	וכן מן מצא חפץ ודבר כל דברים
שמרתיך בכל ימים,	למען שמרתיני מאד מימי נעורים
בזקנתך שגגה נמצאה בך	אשר באו אלי ביתך ספרים
ושם כתוב לחלל ליל שביעי	ואין תחשה ולא תדור נדרים
לחבר אגרות דרך אמונה	ותשלחם אלי כל העברים

ויען ויאמר אלי ציר השבת, הגד הוגד לה את אשר הביאו תלמידיך אתמול אל ביתך ספרים פירושי התורה, ושם כתוב לחלל את ליל השבת, ואתה תאזור מתניך בעבור כבוד השבת להלחם מלחמת התורה עם אויבי השבת, ולא תשא פני איש. ואיך, ותתפעם רוחי עלי, ונפשי נבהלה מאד, ואקום, וחמתי בערה בי, ואלבש בגדי, וארחץ ידי, ואוציא חוצה הספרים לאור הלבנה, והנה שם כתוב פירוש: "ויהי ערב ויהי בקר" והוא אומר כי כאשר היה בקר יום שני אז עלה יום אחד שלם, כי הלילה הולך אחר היום.

וכמעט קט קרעתי בגדי, וגם קרעתי זה הפירוש, כי אמרתי טוב לחלל שבת אחת, ולא יחללו ישראל שבתות הרבה, אם יראו זה הפירוש הרע; גם נהיה כלנו ללעג וקלס בעיני הערלים. ואתאפק בעבור כבוד השבת, ואדור נדר אם אתן שנת לעיני אחר צאת יום הקדש עד אכתוב אגרת ארוכה לבאר מתי ראשית יום התורה, להרים מכשול ולהסיר פח ומוקש, כי כל ישראל הפרושים, גם כל הצדוקים עמהם, יודעים כי לא נכתבה פרשת בראשית מעשה ה' בכל יום, רק בעבור שידעו שומרי התורה איך ישמרו השבת, שישבתו כאשר שבת השם הנכבד, לספור ימי השבוע. ....

אגרת השבת של האבן עזרא

Ibn Ezra paints a dramatic picture of his alarm at the Rashbam's pshat by writing that he had a dream that he received a letter from the Shabbat herself seeking that her honor be upheld against those commentaries who claim that the day begins in the morning! Ibn Ezra woken up in the moonlight and was close to tearing up the commentary on Shabbat, but resolved to write this response instead

F] IBN EZRA - RADICAL COMMENTATOR

Ibn Ezra emerged from a Spanish tradition rooted in philosophy and a more critical analysis of Chazal. Although he was a staunch defender of Chazal when he felt that interpretation could impact on halacha, he was not a great proponent of drash and did not see it as the ideal form of commentary.

F1] PESHAT & DRASH

18. הדרך הרביעית קרובה אל הנקודה, ורדפו אחריה 'אגודה'. זאת דרך החכמים בארצות יוונים ואדומים, שלא יביטו אל משקל מאזניים, רק יסמכו על דרש - כ'לקח טוב' ו'אור עיניים'. ואחר שיימצאו המדרשים בספרי הקדמונים, למה ייגעונו לכתבם שנית אלה האחרונים? .....

גם יש דרש להרויח נפש חלושה בהלכה קשה, ויש דרש מסבא ידועה, ויש שהוא כהלכה שאיננה קבועה. גם יש דרש שהוא טוב לאחרים, וידריך בדרך תבונה את הנערים, כי יש עוף שאיננו רואה ביום הנגוהות, ובלילה רואה מפני שעיניו כהות

הקדמת האבן עזרא לתורה - הדרך הרביעית

Drash is often seen by the Ibn Ezra as a 'light' form of learning, suitable for training beginner students until they are able to achieve the insight to understand peshat

19. ולא אזכיר טעמי אנשי המסורת, למה זאת מלאה ולמה זאת נחסרת. כי כל טעמיהם כדרך הדרש הם, כי הכתוב פעם יכתוב המילה מלאה מבוארה, ופעם יחסר אות נעלם לאחוז דרך קצרה. ואחר שידרשו טעם למלאים ולחסרים - יורונו איך יוכלו לכתוב הספרים. ומשה כתב בלא וי"ו ה' ימלך (שמות טו-יח), ומעתיק משלי כתב בוי"ו תחת עבד כי ימלך (משלי ל-בב), ושנים רבות בין שניהם. רק לתינוקות טעמיהם טובים הם!

הקדמת האבן עזרא לתורה - הדרך המישית

Ibn Ezra is scathing on the issue of interpretation of words which are chaser or maleh. He ascribes the different styles of written to the development of Hebrew over different periods and considers midrashic interpretation of such differences to be puerile!

20. ויִרְצֶה עֲשׂוֹ לְקַרְאָתוֹ וְיַחְבְּקֶהוּ וְיִפְלֹעַ עַל צִנְאָרוֹ וְיִשְׁקֶהוּ וְיִבְכּוּ (רש"י - נקוד עליות .. יש שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו ככל לכו)

בראשית לג:ד

The Torah records Esav's kiss for Ya'akov with dots over the word. Rashi sees this as an indicator that Esav was not sincere

21. הדרש על נקודות וישקבו טוב הוא לעתיקי משדים, כי על דרך הפשט לא חשצ עשו לעשות רע לאחיו, והעד ויצבו, כאשר עשה יוסף עם אחיו

אבן עזרא שם

Ibn Ezra says that this explanation is only fit for infants! Why would he cry if he was not sincere. Ibn Ezra compares this to the tearful and sincere reunion between Yosef and his brothers

F2] THE KARAITES

22. ויהי בחצי הלילה: אמר יפת, כי השבויים הטוחנים בריחים ביום בבית הסהר, יכניסם בבור בלילה, וישימו הריחים על פי הבור, וזהו אשר אחר הריחים (לעיל יא:ה). והנה הוא כמו בבית הסהר:

אבן עזרא שמות פרק יב:כט

Ibn Ezra occasionally quotes Karaite commentaries with approval, especially Yefet ben Ali (late 10th C), whom he quotes over 100 times. Here he brings ben Ali's novel understanding of the meaning of the Torah's phrase 'the servant behind the grindstone'

F3] DISAGREEMENTS WITH CHAZAL

Case 1

23. וְכוּשׁ יָלַד אֶת נִמְרֹד הוּא הַחֵל לְהִיטֵב גִּבּוֹר בְּאַרְצָא: הוּא הָיָה גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי ה' עַל כֵּן יִאָמֵר בְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי ה'.

בראשית יח-ט

He has no concern bringing interpretations of pesukim which differ from those of Chazal and he was critical of some Ashkenazi scholars he met who understood illogical midrashim in too literal a manner. Nimrod is described in the pesukim as as a hero and hunter before God. Chazal's view (brought in Rashi) is well known:- he was a rebel (hence his name) who caused the world to reject religion - an unequivocally negative picture

24. נִמְרֹד: אֵל תִּצְקֶשׁ טַעַם לְכָל הַשְּׁמוֹת, אִם לֹא נִכְתָּב, וְהוּא הַחֵל לְהִרְאוֹת גִּבּוֹרוֹת בְּנֵי אָדָם עַל הַחַיִּים, כִּי הֵיךְ גִּבּוֹר לִיד. וְטַעַם לִפְנֵי ה': שֶׁהֵיךְ צוֹנֵה מִזְבָּחוֹת וּמַעֲלֵה אוֹתָם הַחַיִּים עוֹלָה לֶשֶׁם, וְזוֹ דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, וְהַדְרַשׁ דֶּרֶךְ אַחֲרָת:

אבן עזרא שם

Ibn Ezra states that (i) we should not be too quick to 'interpret' names that the Torah does not interpret; (ii) the pshat is that Nimrod was a great hunter who offered up animals to God. Negative comments about him are drash NOT pshat!

25. ורבי אברהם פירש הפך הענין על דרך פשוט, כי הוא החל להיות גבור על החיות לצוד אותן. ופירש "לפני ה'" שהיה בונה מזבחות ומעלה את החיות לעולה לפני השם. ואין דבריו נראין, והנה הוא מצדיק רשע, כי רבותינו ידעו רשעו בקבלה:

רמב"ן שם

The Ramban (100 yrs later and from a quite different mystical tradition) criticizes Ibn Ezra for going against Chazal and painting a positive picture of such an evil character as Nimrod

Ibn Ezra's approach to midrash was actually typical of the early Spanish school of rationalist thought¹⁰. This view, whilst typical of his place and times, was NOT accepted by most of the Ashkenazi schools at the time (or indeed most authorities today!)

Case 2

26. וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וַיֵּרָק אֶת-חֲנִיכָיו וְלִידֵי בֵיתוֹ שְׂמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד-דָּן.

בראשית יד:יד

27. חֲנִיכָיו - חֲנֹכוֹ כְּתִיב זֶה אֲלֵיֶזֶר שֶׁחֲנֹכוֹ לְמֹלֶת... שְׂמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת - רְבוּתוֹ אֲמָרוֹ אֲלֵיֶזֶר לְדָוִד הֵיךְ, וְהוּא מִנִּין גִּמְטְרִיאָה שֶׁל שְׁמוֹ

רש"י שם

Rashi quotes Chazal that reference to the 318 followers of Avraham is in fact to Eliezer, whose name is 318 in gematria

28. ... חֲנִיכָיו שֶׁחֲנֹכֶם פְּעָמִים רַבּוֹת צִמְלַחְמָה, וְאִם לֹא נִזְכַּר, וְחֲשָׁבוֹן אוֹתִיּוֹת אֲלֵיֶזֶר דֶּרֶךְ דְּרַשׁ, כִּי אֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּגִמְטְרִיאָה, כִּי יוֹכֵל הַרוּחָה לְהוֹיָא כָּל שֵׁם לְטוֹב וּלְרַע, רַק הַשֵּׁם כַּמִּשְׁמָעוֹ

אבן עזרא שם

Ibn Ezra is equally scathing of Gematria, claiming that it can be used to prove anything!

Case 3

29. ורז"ל אמרו שהיה ילחק כאשר נעקד בן שלשים ושבע שנים. ואם דברי קבלה נקבל. ומדרך סברה אין זה נכון, שהיה ראוי שיהיה לך ילחק גלוי, ויהיה שכרו כפול משכר אציו שמסר עצמו לשיטה, ואין בכתוב מאומה על ילחק. ואחרים אמרו שה"י בן חמש שנים, גם זה לא יתכן, בעבור שנשא עני העולה. והקרוז אל הדעת שהיה קרוז ליי"ג שנים, והכריחו אציו ועקדו שלא צלונו. והענין שאציו הסתיר הסוד ממנו, ואמר אלהים יראה לו השה, כי אילו אמר לו אתה העולה, יתכן שיצרח

אבן עזרא בראשית כב:ד

10. See for example R. Shmuel Hanagid's summary of the role of aggadata in his *Mevo HaTalmud*. He states there that aggadata should only be accepted to the extent that it makes sense and that, whilst halacha is from Sinai, the same is not true of all aggada and not every medrash has to be accepted.

Here the Ibn Ezra raises Chazal's statement that Yitzchak was 37 at the time of the Akeida. He is prepared to accept this only if it is a 'kaballa' - a received tradition. However, if not, he rejects it on the grounds that the Torah does not mention that Yitzchak willingly sacrificed himself. He must have been old enough to carry the wood. So Ibn Ezra explains that he was 13, that Avraham bound him by force and that Avraham would not tell him of the plan in case he ran away

30. אם כן הוא מה שנמצא באיגרתו, בכתב שכתב לבנו, וגזר עליו ללמוד ספרי החכם ר' אברהם אבן עזרא, אשר לא היה בעל תלמודא. ורוב בנינו ופירושו על דרך התכונה והטבעי, וקבלת חיצונית. והתריס בכמה מקומות נגד דברי חכמי התורה והתלמוד. או מבלי השגחה או מבלי ידיעה. וכבודו במקומו מונח, כי חכם גדול היה, ואין משיבין את הארי. כי אין הולכין אחר פירושו, לא לחיוב ולא לפטור, לא לאסור ולא להתיר. כי עשה כמה פעמים נגד ההלכה, אפילו נגד חכמי המשנה, ונגד אמוראי התלמוד בלי מספר. ואמת שמעתי אומרים עליו, שכך היה מכריז, והיה מודיע לרבים, שאינו רוצה לישא פנים, אלא לפרש עד מקום אשר שכלו יגיע, לולי הקבלה. כאשר רימזו במקצת מקומות בפירוש התורה, לולי הקבלה הייתי אומר כו'. אף על פי כן לא צדקו דבריו בעיני. ולפי דעתי שכבר נתן עליו הדין. כי נתן יד למינים ולצדוקים, ולקלי האמונה

הקדה ראשונה של ים של שלמה לבבא קמא

Many later commentators (particularly the Abarbanel and Maharshah) were scathing and critical of the Ibn Ezra's acceptance of 'unacceptable' sources and his criticism of Chazal!¹¹

G] IBN EZRA - REVOLUTIONARY COMMENTATOR

31. **בְּעֵבֶר הַיִּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה:** וְאֵם תִּצִּין סוּד הַשָּׁנִים עֶשֶׂר, גַּם וַיִּקְחֶם מֹשֶׁה (דברים לא:כב), וַיִּכְנְעֵנִי אֲזִי צֹאנִי (ברא' יב:ו), צֶהֱרָה ה' יִרְאֶה (שם כב:יד), וְהִנֵּה עָרְשׁוֹ עָרֵשׁ צִרְיָל (קלח הוּא צִרְיָת צִי עֲמוֹן), (דברים ג:יא) תִּכִּיר הָאֱמֶת

אבן עזרא דברים א-ב

Ibn Ezra refers to the 'secret of the 12', being the last 12 verses of the Torah. Chazal debate whether these¹² were written by Moshe or later by Yehoshua

32. **הַכְנַעֲנִי אֲזִי בָאֶרֶץ - יִתֵּן שְׂאֵרָן כְּנָעַן תַּפְשֶׁה כְּנָעַן מִיַּד אַחֵר.** וְאֵם אִינֵנוּ כֵּן יֵשׁ לוֹ סוּד. וְהַמְשְׁכִּיל יִדּוּם

אבן עזרא בראשית יב:ו

Why does the Torah state that the Canaanites were 'then' in Eretz Yisrael at the time of Avraham. Surely, when this was written by Moshe the Canaanites were still in the land!? One pshat is that they were then in the Land, but not before. A second pshat is alluded to by the Ibn Ezra

33. וְהוּא רִמָּז סוּדוֹ זֶהְתַּחֲלַת פֶּרֶשׁת אֵלֶּה דְּבָרִים. וּפִירוּשׁוֹ הוּא כִּי אִיךְ אֲמַר זִכְאוֹן מֵלֶת 'אֲזִי' שֶׁמִּשְׁמַעָה אֲזִי הִיָּה זֶה אֲזִל עֲתָה אִינוּ זֶה, הִלָּה מֹשֶׁה כִּתַּב אֶת הַתּוֹרָה וְצִימִיו הִיָּתָה הָאֶרֶץ זִיד הַכְנַעֲנִי! .... וְלִפִּי זֶה נִרְאֶה שֶׁלֹּא כִּתַּב מֹשֶׁה זֹאת הַמִּלָּה כֹּאן, רַק יְהוֹשֻׁעַ אֲזִי אֲחִיד מִשְׁאֵר הַנִּצְיָאִים כִּתְּבוּם .... וְאַחֵר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְהַאֲמִין זִדְּרִי קִצְלָה וְזִדְּרִי נִצְוָה מֶה לִּי שֶׁכִּתְּבוּ מֹשֶׁה אֲזִי שֶׁכִּתְּבוּ נִצְיָא אַחֵר הוּאִיל וְזִדְּרִי כֹלֶם אֱמֶת וְהֵם זִנְצוּאָה

צפנת פענח פ' על אבן-עזרא שם

34. וְאִיךְ הוּא לֹא יִתֵּן שְׂאֵרָה זֶה מִרְעָה, כִּי צִימִי[ו] עֲדִיין הִיָּתָה זִיד כְּנַעַן! אֵלֶּה שְׂאֵרָה יְהוֹשֻׁעַ אֲזִי עֲזָרָה כִּתַּב כֵּן, וְזֶה הַסּוּד, כְּלֹמֶר שֶׁלֹּא כִּתְּבוּ מִרְעָה

ר' משה אלמושינו, פ' על אבן-עזרא שם

Some of the classic supercommentaries on the Ibn Ezra understand his position to be that narrative pesukim could be added to the Torah by a Navi after Moshe?¹³ This position¹⁴ was clearly a radical departure from the classic and majority position of the Rambam that the entire Torah was written by Moshe Rabbeinu.

11. This is based on some of the Ibn Ezra's more unusual explanations of verses in ways which contradict the halacha. For example he writes (Vayikra 7:20) that the only chelev prohibited by the Torah is that of korbanot and that chelev of other domesticated animals is rabbinically prohibited. In fact, according to halacha, the chelev of all domesticated animals is prohibited and chayav karet! He is roundly criticized by Ramban (Vayikra 3:4) for this pshat. Ibn Ezra suggests (Shemot 23:19) that the Torah prohibits boiling a kid in its mother's milk and that other prohibitions of meat and milk are rabbinic. In fact, the halacha prohibits all cooking of meat and milk min haTorah. Ibn Ezra also suggests that according to the pshat, a Ger Toshav must keep Shabbat, may not eat neveila and may not eat on Yom Kippur. None of these are prohibited by halacha.

12. Chazal only discuss the last 8 pesukim

13. See also the Abarbanel on Bamidbar 21:1-3 who accuses the Ramban (!) of also taking the same position as Ibn Ezra by suggesting that some pesukim were added to the Torah after the death of Moshe. Abarbanel is extremely critical of this and accuses Ibn Ezra of having taken it from the Karaites! In fairness, it seems very clear from the Ramban in many other places that he clearly understands that the entire Torah was written by Moshe.

14. Which is clearly a minority position, although followed by a number of other Rishonim

Note that other super commentaries on the Ibn Ezra interpret him differently and less radically. Some¹⁵ suggest that these comments of the Ibn Ezra must have been interposed into the commentary later as they could never have been endorsed by the Rambam or the Ramban¹⁶

This position was famously seized upon in the 17C by Spinoza, who invokes the Ibn Ezra as his champion in his Theologico-Political Treatise (2:8). In fact, Spinoza significantly exaggerates (to the point of distortion) the Ibn Ezra's position in claiming that Ibn Ezra did not ascribe Mosaic authorship to the Torah. Ibn Ezra said no such thing but simple (possibly) suggested that certain narrative pesukim could have been added later by Nevi'im.¹⁷

In the 18C Ibn Ezra's methodology was also championed by Moses Mendelsohn who relied heavily on the Ibn Ezra's commentary on Chumash when writing his own¹⁸.

In the 19C Ibn Ezra's focus on peshat was seized upon by Abraham Geiger and other earlier advocates of the Reform movement. They often saw Ibn Ezra as an ally in their openly anti-Talmudic agenda. In many ways this was disingenuous, given the Ibn Ezra's staunch defence of Chazal against the Karaites and any anti-halachic tendencies.

Many 19C orthodox commentator (eg the Chatam Sofer and the Maharam Schick) explicitly rejected the Ibn Ezra's approach as one which supported Reform.

The 20C has seen something of a revival of the Ibn Ezra's popularity.

15. See the entry on the Ibn Ezra of the Shem Gedolim by the Chida.

16. Although, as we have noted, it is far from clear what the Rambam really felt about the Ibn Ezra and see the note above as to the Ramban's own position on this.

17. For a detailed analysis of Spinoza's 'spin' of the Ibn Ezra, see Part 2 of the Patchwork Bible series by Rabbi Harvey Belovski. See his source sheet at https://phaven-prod.s3.amazonaws.com/files/document_part/asset/1600864/KEaFeodi8Bo9kd59kWmTf1zuHQ0/bible.criticism.lsj.2.pdf and shiur at https://phaven-prod.s3.amazonaws.com/files/audio_part/asset/1600863/upqITz8VYL8P-paaRiyaN4SpcQU/patchwork.bible.lsj.2.mp3

18. Prof David Weiss HaLivni actually describes Mendelsohn as 'paraphrasing' Ibn Ezra's 4th and 5th Path (see Weiss HaLivni Peshat & Derash p 29. Like the Ibn Ezra, Mendelsohn accused the Rashbam of a 'pshat too far', stating in his introduction to the Biur that the Rashbam's 'love of peshat has caused him occasionally to deviate from the truth'. to download more shiurim and source sheets visit www.rabbimanning.com